

Sodelovanje Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem s šolskimi knjižnicami pri projektu *Bodi kul, beri ful*

Collaboration between the Dr. Franc Sušnik Central Carinthian Library Ravne na Koroškem and School Libraries on the Project *Bodi kul, beri ful/Be Cool, Read to the Full*

Maja Dretnik

Izvleček

Članek predstavi projekt za mlade *Bodi kul, beri ful*, s katerim želi Koroška osrednja knjižnica Ravne spodbujati bralno motivacijo, seznaniti mlade s kakovostno literaturo in vzgajati bralce za vse življenje. Delo z mladimi ji, tako kot večini knjižnic, predstavlja izziv, saj je prav njih v knjižnico najteže privabiti. V obdobju od 13. do 18. leta zanimanje za knjigo in branje najbolj upade. Koroška osrednja knjižnica Ravne pri projektu, ki ga je začela izvajati v šolskem letu 2017/2018, sodeluje s koroškimi osnovnimi in srednjimi šolami ter dvojezičnimi srednjimi šolami v Celovcu. Sodelujoči morajo prebrati najmanj tri knjige in v pripravljeno zgibanko napisati osnovne podatke, svoje misli o knjigi ter oceno. Ob zaključku na posebni prireditvi prejmejo priznanja in praktične nagrade. Zaznati je, da je v projekt z leti vključenih vedno več mladostnikov, čeprav število nekoliko niha, sodeluje vedno več vzgojno-izobraževalnih ustanov, prav tako pa je v Koroško osrednjo knjižnico Ravne vpisanih več mladih bralcev.

Gljučne besede: projekt *Bodi kul, beri ful*, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, šolske knjižnice, branje in mladostniki, mladinska literatura, bralna motivacija, vzgoja bralcev, zgibanke

UDK 028.8-053.6

Abstract

The article presents the project for young people *Bodi kul, beri ful/Be Cool, Read to the Full* through which the Ravne Central Carinthian Library aims to increase reading motivation, familiarize young people with quality literature, and raise readers for life. As most libraries, it faces the biggest challenge in attracting young people to the library. Between the ages of 13 and 18 the interest in books and reading diminishes the most. The Ravne

Central Carinthian Library began implementing this project in the 2017/2018 school year, on which it collaborates with primary and secondary schools in the Koroška region, and with bilingual secondary schools in Klagenfurt. Participants must read at least three books and write down the basic information, their opinions about the book, and a review in a pamphlet designed for this purpose. At the closing ceremony they receive certificates and prizes. Over the years, the project has been attracting a growing number of adolescents, though the number varies slightly; more and more educational institutions are becoming involved, and more young readers have joined the Ravne Central Carinthian Library.

Keywords: project *Bodi kul, beri ful/Be Cool, Read to the Full*, Dr. Franc Sušnik Central Carinthian Library Ravne na Koroškem, school libraries, reading and adolescents, young adult literature, reading motivation, raising readers, pamphlets

A otrok lahko ostane bralec tudi v najstniških letih: z njim se je treba še naprej pogovarjati o tem, kaj bere, mu pomagati bogatiti njegovo domačo knjižnico ter poskrbeti, da mu sodobni mediji ne bodo zapolnili vsega prostega časa.

Uvod

V mladostništvu zanimanje za knjigo in branje upade. Paul Kropp (2006) navaja, da so v tem obdobju mladim veliko bolj pomembni potrošniške dobrine in družabno življenje, knjige se jim zdijo nepomembne. Lastna identiteta, zunanji videz, druženje z vrstniki, televizija, glasba itd. jim naenkrat postanejo pomembnejši kot branje. Oblikujejo si svoje prepričanje, uporniško vedenje nekaterih najstnikov ni usmerjeno le proti staršem in šoli, ampak tudi proti knjigam in branju. A otrok lahko ostane bralec tudi v najstniških letih: z njim se je treba še naprej pogovarjati o tem, kaj bere, mu pomagati bogatiti njegovo domačo knjižnico ter poskrbeti, da mu sodobni mediji ne bodo zapolnili vsega prostega časa. Tudi Koroška osrednja knjižnica Ravne si prizadeva, da bi po knjigi seglo čim več mladostnikov, zato je jeseni 2017 začela izvajati projekt *Bodi kul, beri ful*. Akcija, ki je namenjena mladim od 13. do 18. leta, poteka že sedmo leto zapored. Knjižnica pri projektu, katerega glavni nameni so spodbujanje bralne motivacije, seznanjanje mladih s kakovostno literaturo, privabljanje v knjižnico in vzgajanje bralcev, ki jim bo branje vseživljenjska veščina, sodeluje s koroškimi osnovnimi in srednjimi šolami ter dvojezičnimi srednjimi šolami v Celovcu.

Izbira imena projekta

Knjižnica si je želela, da mladi ta projekt vzamejo za svojega, zato jim je ponudila možnost, da si sami izberejo ime. Na začetku se je imenoval Branje za mlade: ... *izBERI mi ime* ... Med prvo in drugo bralno akcijo je potekalo zbiranje predlogov za njegov slogan, saj je bilo ... *izBERI mi ime* ... začasno ime projekta. Sodelujoče je povabila, da posredujejo iskrene in izvirne ideje. Žirija je med prispelimi predlogi izbrala slogan *Bodi kul, beri ful*, avtorico pa nagradila s tabličnim računalnikom. Za izbiro slogana je bilo po mnenju žirije odločilno dejstvo, da že samo ime pove, katero ciljno skupino nagovarja, in da se ta z njim identificira.

Priprava in oblikovanje zgibank

»Vsako branje se začne z izborom. Kadar beremo, izbiramo med vsem tiskom, ki nam je na voljo – knjigami, časopisi, časniki, poslovnimi in upravnimi spisi, oglasi, počitniškimi prospekti: množico različnih možnosti. Pri izbiranju knjig smo izpostavljeni najrazličnejšim vplivom. Celoten izbor pa je odvisen od tega, če so bralcem knjige na voljo oz. kako so jim na voljo. Izbor pa ni odvisen le od možnosti dostopa do knjig. Tudi to, kako so predstavljene, zelo vpliva nanj.« (Lavrenčič, Mlakar, 1998, str. 149–150) Še posebej pri mladih bralcih je pri izbiri knjižnega gradiva zelo pomembna usmerjevalna vloga knjižničar-

ja. V okviru projekta knjižnica pripravi zgibanko z zanimivim seznamom kakovostne literature. Zainteresirani lahko izbirajo med različnimi literarnimi žanri, kot so zgodbe, pesmi, stripi, in poučnim branjem. Nekateri izvodi knjig so dostopni v e-obliki v spletni eKnjižnici Biblos, e-knjige si bralci lahko prenesejo oz. izposodijo s prenosnimi napravami (e-bralniki, pametnimi telefoni, tablicami in računalniki). Kot navajajo Pečjak et al. (2006), ugotovitve kažejo, da se učenci, ki imajo možnost izbora knjig, počutijo bolj motivirane za branje ter tudi bolj kompetentne.

Sodelujoči morajo prebrati najmanj tri knjige s priporočilnega seznama ter o njih v zgibanko napisati osnovne podatke, svoje misli o knjigi in oceno knjige. Zgibanko lahko oddajo v Koroški osrednji knjižnici Ravne in njenih enotah, v osnovnošolskih in srednješolskih knjižnicah Koroške ter prek spletnega obrazca, ki je dostopen na spletni strani Koroške osrednje knjižnice Ravne. Posebna pozornost je namenjena prav pripravi zgibank, da so mladim privlačne tudi na pogled. Na primer na naslovnici iz sezone 2019/2020 je kot podlaga grafitom stena knjižnice, naslovnica 2020/2021 temelji na pogovornih »oblačkih« družbenih omrežij, prek katerih večinoma poteka komunikacija. Velikost zgibank je takšna, da si jih mladi lahko

Slika 1: Podelitev nagrade zmagovalki natečaja

Sodelujoči morajo prebrati najmanj tri knjige s priporočilnega seznama ter o njih v zgibanko napisati osnovne podatke, svoje misli o knjigi in oceno knjige.

Slika 2: Naslovnice zgibank od leta 2017 do 2024

Slika 3-5:
Primeri posameznih strani iz zgibanke
2023/2024

Projekt je bil nadgrajen s knjižnim čvekom, pogovorom o knjigi oz. knjigah s seznama, ki ga po dogovoru z mentorji pripravljajo koordinatorke posameznih splošnih knjižnic in ga izvajajo v sodelovanju s šolami.

dajo v »žep«. Pri vsebini je poleg bralnega seznama pomembno tudi spremno besedilo, ki vključuje aktualne dogodke. Tako je bilo opozorjeno na 70-letnico delovanja Koroške osrednje knjižnice Ravne, 60-letnico Bralne značke itd. Mlade se vedno znova spodbuja k sodelovanju oz. jih dodatno motivira še z različnimi akcijami, npr. z izbiro slogana projekta, s fotografskim natečajem (fotografije, povezane z branjem v najrazličnejših situacijah in okoljih), dodatnim nagradnim žrebom ter podelitvijo majic.

Sodelovanje s splošnimi in šolskimi knjižnicami

Ida Mlakar (2003) navaja, da je uspešno in učinkovito spodbujanje razvoja bralnih navad povezano s kakovostnim in otrokom primernim izborom knjižnega in neknjižnega gradiva, dostopom do njega ter z različnimi spodbujevalnimi oblikami knjižne in knjižnične vzgoje, ki jih nudi splošna knjižnica. Ta je s svojim izborom, raznovrstnim in bogatim knjižničnim gradivom temelj, na katerem je mogoče graditi različne oblike knjižne vzgoje in spodbujati bralne navade že od predšolskega obdobja naprej.

Zavzeto ter kontinuirano delo na projektu je spodbudilo vedno več zanimanja in tako je v šolskem letu 2020/2021 to postal skupni projekt splošnih knjižnic koroškega območja. Izvajajo ga vse koroške splošne knjižnice: Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem, Knjižnica Ksaverja Meška Slovenj Gradec, Knjižnica Dravograd ter Knjižnica Radlje ob Dravi. Vsaka od njih na svojem območju skrbi za promocijo in sodelovanje s šolami. Projekt je bil nadgrajen s knjižnim čvekom, pogovorom o knjigi oz. knjigah s seznama, ki ga po dogovoru z mentorji pripravljajo koordinatorke posameznih splošnih knjižnic in ga izvajajo v sodelovanju s šolami. Čeprav je to skupni projekt splošnih knjižnic koroškega območja, zgibanke pripravlja Koroška osrednja knjižnica Ravne, prav tako je poenotena celostna podoba projekta.

Koroška osrednja knjižnica Ravne z zadovoljstvom ugotavlja, da vsako leto sodeluje vedno več učencev in dijakov koroških osnovnih ter srednjih šol (OŠ Črna na Koroškem, OŠ Mežica, OŠ Franja Goloba Prevalje, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem, OŠ Koroški jeklarji Ravne na Koroškem, Šolski center Ravne – Gimnazija Ravne in Srednja šola Ravne, Prva OŠ Slovenj Gradec, Druga OŠ Slovenj Gradec, Srednja šola Slovenj Gradec in Muta, OŠ Brezno-Podvelka). Od šolskega leta 2019/2020 dalje sodelujejo tudi zamejci, in sicer dijaki Dvojezične zvezne trgovske akademije Celovec in ZG/ZRG Celovec. Postopoma so se dodatno priključevale nove šole, pobuda za sodelovanje je bila velikokrat na njihovi strani. Pri promociji in izvajanju projekta so pomembno vlogo imeli tudi mentorji, učitelji in profesorji slovenščine ter šolski knjižničarji. Njihov odziv je bil zelo pozitiven, saj so na večini šol ta projekt vključili v letni delovni načrt. V prvi sezoni je sodelovalo 60, v drugi 126, v tretji 162, v četrti 128, v peti 105 in v šesti 135 mladih. Projekt je dobro sprejet pri zamejcih in v njem sodeluje veliko število dijakov Dvojezične zvezne trgovske akademije Celovec in ZG/ZRG Celovec.

Šolske in splošne knjižnice imajo pri svojem delu različne poudarke, kar pomeni, da je verjetno prednost za obe knjižnici, če sodelujeta in se dopolnjujeta. Jamnikova (2004) meni, da bi morale vse šole sodelovati z najbližjimi splošnimi knjižnicami, saj je v njih več gradiva za prostočasno branje. Pa tudi sicer je izjemno pomembno, da se učenci že v osnovni šoli navadijo redno obiskovati splošno knjižnico, katere uporabniki bodo kot bralci potem vse življenje.

Promocija in predstavitev projekta

Bodi kul, beri ful

Predstavitve projekta, na začetku ciljni skupini in mentorjem, je potekala na različne načine ter ob različnih priložnostih, kot so individualni in organizirani obiski knjižnice (ogledi knjižnice, raziskovalne delavnice, obiski ob izvedbi projekta Rastem s knjigo itd.). Projekt je bil z obiskom na nekaterih šolah predstavljen tudi učencem oz. dijakom posameznih razredov. Za promocijo je bilo poskrbljeno tudi v lokalnem glasilu Ravenski razgledi, Knjižničarskih novicah, na spletnem portalu Koroške novice, v napovedniku dogodkov Koroške osrednje knjižnice Ravne ter na spletni in Facebook strani knjižnice.

V neposredni bližini knjižnice se nahaja Šolski center Ravne, kar je bila dodatna spodbuda k nagovoru mladih, da obiščejo knjižnico med odmori ali po pouku, si izposodijo najrazličnejše gradivo in kakovostno preživijo svoj prosti čas.

Mladostniki so zaradi projekta bolje seznanjeni z novostmi, kakovostno literaturo, bolje poznajo knjižnico v svojem okolju ter ponudbo storitev in dejavnosti. Nekateri izvodi knjig so dostopni v e-obliki, zato so seznanjeni s portalom Biblos, prenosom in delovanjem aplikacije na različnih napravah. Ob za-

Namen projekta
Bodi kul, beri ful je, da k obisku knjižnice in poseganju po knjigah nagovarja čim več mladostnikov.

Sliki 6 in 7: Zaključni prireditvi leta 2019 in 2023

Zelo spodbudno je sodelovanje s šolskimi in splošnimi knjižnicami, njihov pozitiven odziv pa vsekakor prispeva k večji vključenosti mladih v dejavnosti knjižnice in soustvarjanju knjižničnega programa.

ključku jih Koroška osrednja knjižnica Ravne povabi na posebno prireditev, na kateri spoznajo različne literarne ustvarjalce. Sodelujoči prejmejo manjšo praktično nagrado in priznanje, mentorji pa potrdilo o sodelovanju. Zadnji dve leti je bila posebna prireditev organizirana tudi ob začetku projekta, in sicer v tednu otroka.

Ob zaključku vodja projekta naredi analizo, na podlagi katere dobi povratno informacijo o tem, katere knjige so bile najbolj brane in kakšno oceno so podali bralci. Mladi se tako seznanjajo s tem, kaj najraje berejo njihovi vrstniki. Projekt Bodi kul, beri ful pa je tudi spodbuda mladim k vpisu v knjižnico.

Sklep

Naše izkušnje so pokazale, da je treba mlade generacije aktivno spodbujati k branju ter jih motivirati. Branje zahteva nekaj napora in časa, medtem ko so sodobni mediji dostopni brez truda, zato mladi večinoma raje posežejo po telefonu ali prenosniku kot po knjigi. Namen projekta *Bodi kul, beri ful* je, da k obisku knjižnice in poseganju po knjigah nagovarja čim več mladostnikov. Projekt je vsako leto bolj prepoznaven v okolju, na kar kaže tudi sama statistika, saj se je povečalo število mladih bralcev in prav tako sodelujočih šol. Zelo spodbudno je sodelovanje s šolskimi in splošnimi knjižnicami, njihov pozitiven odziv pa vsekakor prispeva k večji vključenosti mladih v dejavnosti knjižnice in soustvarjanju knjižničnega programa. »Strokovnjaki danes posebej poudarjajo, da je za spodbujanje branja pri otrocih in mladih pomembno sodelovanje vzgojiteljev, učiteljev, knjižničarjev, svetovalnih delavcev in staršev« (Pečjak et al., 2006, str. 37). Dobro sodelovanje je ključnega pomena, saj tako dosežemo večji učinek bralnih spodbud pri vzgoji mladih bralcev in poznejših uporabnikov knjižnice.

Viri in literatura

- Bodi kul, beri ful* (2023). <https://www.knjiznica-ravne.si/bodi-kul-beri-ful-branje-za-mlade/>
- Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje* (2006). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Jamnik, T. (2004). Šolska knjižnica in bralna značka. *Knjižnica*, 24(3), str. 157–240.
- Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Učila.
- Lavrenčič, D., Mlakar, I. (1998). Vloga mladinskega knjižničarja pri razvijanju bralnih sposobnosti. V S. Novljan (ur.), *Branje – skrb vseh: 2. strokovno posvetovanje Bralnega društva Slovenije, Ljubljana, 21. in 22. november 1997* (str. 146–157). Bralno društvo Slovenije.
- Mlakar, I. (2003). Vloga knjižnice. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 84–91). Mladinska knjiga.

Maja Dretnik, univ. dipl. bibl. in prof. geografije, zaposlena v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem
 Naslov: Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem,
 Na gradu 1, 2390 Ravne na Koroškem
 E-naslov: maja.dretnik@knjiznica-ravne.si